

477. 3.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Algemeene beschouwingen.

Bij Koninklijk besluit van 24 Januari 1936, n°. 41, is eene Staatscommissie ingesteld, aan welke is opgedragen de voorbereiding van eene herziening van de Grondwet, waarbij als voornaamste onderwerpen in aanmerking zouden komen de bepalingen betreffende:

- het recht van de vrijheid van drukpers;
- het inkomen der Kroon;
- de schadeloosstelling en het pensioen van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;
- de regeling van de gevallen, waarin de Raad van State wordt gehoord;
- de mogelijkheid, Ministers te benoemen zonder ministerieel departement;
- de mogelijkheid om, met behoud van de grondslagen van het bestaande stelsel, het kiesrecht te wijzigen ter bevordering van een gezonde werking van het parlementaire stelsel;
- de mogelijkheid, aan de Staten-Generaal een Kamer toe te voegen, welke het bedrijfsleven vertegenwoordigt;
- het lidmaatschap van vertegenwoordigende lichamen van personen, die een streven tot uitdrukking brengen, gericht op verandering van de bestaande rechtsorde met toepassing of bevordering van onwettige middelen;
- de mogelijkheid, voor bepaalde bedrijfstakken lichamen in te stellen, ten einde leidend en regelend op te treden;
- de Algemeene Rekenkamer;
- de procedure van Grondwetwijziging.

Onder dagteekening van 8 Juni 1936 heeft deze Commissie zich van hare taak gekweten.

Met de positieve voorstellen, waartoe de Commissie is gekomen, kan de Regeering zich, gelijk uit de hierbij overgelegde ontwerpen van wet moge blijken, in het algemeen vereenigen. Een uitzondering vormt hierop het voorstel in zake de vrijheid van de drukpers, dat de Regeering niet heeft overgenomen. Ook is de Regeering van de voorstellen der Staatscommissie afgeveken ten aanzien van het orgaan dat geroepen zal worden tot het vervallen verklaren van het lidmaatschap van een vertegenwoordigend lichaam van personen, die revolutionaire strevingen tot uitdrukking brengen en voorts ten aanzien van het maximum-pensioen dat een oud-lid der Tweede Kamer zal kunnen genieten.

Bij de toelichtingen is door de Regeering van het Verslag der Staatscommissie een dankbaar gebruik gemaakt.

Wat de vrijheid van de drukpers aangaat, heeft de Staatscommissie voorgesteld, aan artikel 7 der Grondwet een lid toe te voegen, luidende:

De wet kan regels stellen, volgens welke eene bepaalde uitgave wegens nader bij de wet te omschrijven grove inbreuk op de openbare orde tijdelijk kan worden verboden.

De Staatscommissie heeft haar standpunt te dezen als volgt toegelicht.

„Vrijheid van drukpers. Zoolang een Nederlandsche staat heeft bestaan, heeft daar de pers een groote mate van

vrijheid genoten. In de Grondwet van 1815 vastgekoppeld aan het onderwijs, als middel tot verbreiding van kennis, is zij in 1848 een politiek recht geworden. Het vond zijn plaats in het eerste hoofdstuk van de Grondwet, waar het sindsdien is blijven staan.

Het recht, zijn gedachten en gevoelens door middel van de drukpers te openbaren, is ook naar het oordeel der Commissie een onzer belangrijkste politieke rechten; zij is gekant tegen een aantasting van dit recht door een voorafgaande goedkeuring te eischen van wat gedrukt zal worden.

De erkenning van de groote beteekenis van het recht der drukpersvrijheid mag echter niet blind maken voor de gevaren, die van de zijde van de pers de openbare orde en de goede zeden kunnen bedreigen. Zeker is het geen verschijnsel, bij uitsluiting eigen aan dezen tijd, dat gedrukte stukken het licht zien, die naar het oordeel van allen, wien de handhaving van orde en gezag ter harte gaat, de grondslagen van de bestaande staats- en rechtsorde aantasten. Ook in vroegere perioden van ons staatkundig leven heeft dit verschijnsel zich voorgedaan. Het verschil is echter, dat onder de tegenwoordige omstandigheden het misbruik van de drukpersvrijheid een meer stelselmatig karakter heeft aangenomen. De ervaringen in het buitenland doen de dreiging der daaruit voortvloeiende gevaren te ernstiger voelen.

De Commissie is van meening, dat de eerbiediging van de vrijheid van de pers moet eindigen, waar die vrijheid in losbandigheid ontaardt.

De Grondwet bindt het recht van de drukpersvrijheid aan de aansprakelijkheid volgens de wet voor hetgeen door middel van de pers is geopenbaard. Andere maatregelen tot het tegengaan van drukpers-buitensporigheden laat de Grondwet niet toe.

De aansprakelijkheid, zooals deze in onze wetgeving is geregeld, heeft de maatschappij niet voldoende kunnen beschermen tegen grove verstoring van de orde door middel van de pers. Deze verstoring neemt in aard en in omvang een steeds ernstiger karakter aan.

Het lag voor de hand, dat de Commissie, toen zij overwoog, op welke wijze aan het euvel paal en perk zou kunnen worden gesteld, in de eerste plaats heeft gedacht aan verruiming en verscherping van de strafrechtelijke repressie. Te meer drong deze oplossing zich op, daar de Grondwet te dien aanzien een formeel onbegrensde mogelijkheid biedt.

Daarnaast heeft de Commissie ook gedacht aan het invoeren van een droit de réponse, zooals dit in verschillende landen bestaat.

De Commissie laat in het midden, of een verscherping van de strafrechtelijke repressie geboden is; zij waarschuwt echter tegen het zich scheppen van een illusie, dat hiermee het probleem zou zijn opgelost. Daarnaast acht zij in elk geval noodig het openen van de mogelijkheid in onze wetgeving om het verschijnen van bepaalde uitgaven, waardoor een grove inbreuk wordt gemaakt op de openbare orde, tijdelijk te verbieden. Over de vraag, of een verschijningsverbod in strijd zou zijn met artikel 7 van de Grondwet, bestaat in de Commissie verschil van meening. Stelt men zich op het standpunt, dat een tijdelijk verbod van verschijning geen preventieve censuur is, dan staat de Grondwet daaraan niet in den weg en kan de voorgestelde wijziging bedenkelijk zijn met het oog op een mogelijk argumenteeren a contrario. Daartegen kan worden aangevoerd, dat, wanneer twijfel bestaat, opheffing daarvan door een uitdrukkelijke bepaling aanbeveling verdient. De Commissie heeft in laatstbedoelden zin besloten. De voorgestelde redactie laat uitdrukkelijk ruimte voor een verschijningsverbod, terwijl zij tevens de bevoegdheid van den wetgever, om dergelijke verboden mogelijk te maken, begrenst ten aanzien van den aard van het feit, dat daartoe aanleiding

In overweging nemen van voorstellen tot verandering in de Grondwet.

kan geven. De Commissie is echter van oordeel, dat aan den wetgever kan worden overgelaten te beslissen, of dat feit een strafbaar feit zal moeten zijn, en of de bevoegdheid, de verschijning van een uitgaaf tijdelijk te verbieden, alleen aan den rechter zal moeten worden verleend, dan wel of ook in geval van grove verstoring van de openbare orde, zonder dat deze nog een strafbaar feit zou behoeven op te leveren, of in geval van ernstige bedreiging van de openbare orde, de verschijning van een uitgave tijdelijk door de Regeering of hare organen zou moeten kunnen worden verboden."

Vier leden der Staatscommissie, de heeren ALBARDA, VAN DEN BERGH, JOEKES en KRANENBURG, hebben gemeend, van hun gevoelen, afwijkend van dat der meerderheid in de Commissie, te moeten doen blijken in een nota van den volgenden inhoud.

„De ondergeteekenden kunnen zich met de voorgestelde wijziging van artikel 7 der Grondwet niet vereenigen. Zij zijn het eens met den aanhef van de toelichting op deze wijziging. Zij onderschrijven volledig, dat de vrijheid van drukpers een onzer belangrijkste politieke rechten is en dat aantasting van dat recht door preventieve censuur is te verwerpen. Maar zij zijn van oordeel, dat de onvermijdelijke consequentie hiervan is, dat het wijzigingsvoorstel moet worden verworpen.

Immers, dat het tijdelijk verbod van een bepaalde uitgave, waartoe het voorstel de mogelijkheid opent, geen maatregel van preventieve censuur zou zijn, komt den ondergeteekenden voor een gewrongen uitlegging en een gezochte constructie te zijn. Een verbod van een bepaalde uitgave is een nog strengere en verder strekkende preventieve maatregel dan het opleggen der verplichting om uitgaven aan de voorafgaande keuring en goedkeuring der overheid te onderwerpen. Dit verbod een maatregel van repressie te noemen, schijnt hun een onhoudbare stelling. Een maatregel van repressie is alleen een zoodanige, welke genomen wordt ter zake van *reeds verschenen* geschriften. Elke maatregel tegen nog te verschijnen geschriften is een preventieve maatregel en het zijn zoodanige maatregelen, welke de toevoeging aan artikel 7 op het oog heeft. Niet de verspreiding van een reeds verschenen boek, brochure, krant, die een strafbaren inhoud heeft, wordt daardoor getroffen; deze is onder de bestaande formulering van artikel 7 reeds te treffen. Men wil tegen nog te verschijnen uitgaven optreden, nieuwe „uitgaven" tegengaan, dus de verschijning van boeken, kranten, brochures a priori onderdrukken. Daartegen hebben de ondergeteekenden onoverkomelijk bezwaar. Zij achten de formule, die thans wordt voorgesteld, ook in hooge mate onduidelijk en rekbaar. Wat is „eene bepaalde uitgave"? Een uitgave van een bepaalde strekking, over een bepaald onderwerp, van een bepaald auteur, onder een bepaalden titel, een met name aangeduid dagblad of tijdschrift? Het eene achten zij al even bedenkelijk als het andere. Daarbij schijnt het hun onbetwistbaar toe, dat al dergelijke verboden gemakkelijk zijn te ontduiken, juist door de minst scrupuleuze lieden. Wat is gemakkelijker dan bij verbod van uitgave van een bepaald aangewezen krant, den volgenden dag een blad van dezelfde strekking door dezelfde personen geschreven, maar onder andere namen te doen verschijnen? Voor een groot dagblad met goede reputatie met een vasten lezerskring kan aan den anderen kant een tijdelijk verbod om te verschijnen een zoodanige schade beteekenen, dat het voortbestaan er van daardoor in gevaar wordt gebracht. Hoe wil men een bepaald onderwerp aanduiden, waarover niet geschreven zou mogen worden? Men begeeft zich hier in een wespennest.

De ondergeteekenden zijn op deze gronden van oordeel, dat het bestaande grondwetsartikel niet behoort te worden gewijzigd. In Engeland, waar de drukpersvrijheid niet door een geschreven grondwetsartikel wordt gewaarborgd, wordt zij toch volledig beschermd door de erkenning van „the rule of law", die volgens de jurisprudentie te dezen meebrengt

de vrijheid om te doen drukken en uitgeven behoudens de volledige strafrechtelijke verantwoordelijkheid voor den inhoud van het uitgegevene: „if a man publish a paper, he is exposed to the penal consequences, as he is in every other act, if it be illegal". Hetzelfde beginsel is in het bestaande artikel der Grondwet volkomen duidelijk neergelegd en de ondergeteekenden meenen, dat aan dit rechtsstaats-beginsel thans op geenerlei wijze behoort te worden getornd.

De derde ondergeteekende, ofschoon niet al de boven aangevoerde argumenten onderschrijvende, kan zich toch met de strekking van deze nota vereenigen en acht derhalve eveneens de opneming van het voorgestelde artikel 7, tweede lid, ongewenscht."

Na ampele overweging heeft de Regeering gemeend, het voorstel der Staatscommissie niet te moeten overnemen.

De Regeering laat in het midden, of, ter bereiking van het door de Staatscommissie beoogde doel, een wijziging van artikel 7 der Grondwet noodig is. Men kan over deze vraag verschillend denken en er is zeker ruimte voor de meening, dat artikel 7 zich slechts richt tegen de preventieve censuur en de mogelijkheid om door andere maatregelen de drukpersvrijheid te beperken allerminst uitsluit. Wat hiervan ook zij, de Regeering heeft gemeend zich er van te moeten onthouden een bepaald middel van vrijheidsbeperking met zooveel woorden in de Grondwet op te nemen. Zij is tot deze conclusie geleid uit overweging, dat het vraagstuk van de vrijheid van de pers een sterk politieke inslag heeft, waarover, zooals reeds tot uitdrukking is gekomen, in breede kringen verschillend wordt gedacht. Het scheen haar niet wenschelijk, vooral in de huidige tijdsomstandigheden nu slechts door samenwerking van alle nationale krachten de moeilijkheden kunnen worden overwonnen, een politiek vraagstuk van dezen aard op te werpen.

Wat betreft het niet overnemen van den Raad van State als orgaan, waaraan het vervallen verklaren van het lidmaatschap der vertegenwoordigende lichamen zal worden toevertrouwd en de wijziging in het maximum-pensioen van oud-leden der Tweede Kamer zij verwezen naar de desbetreffende ontwerpen van wet met de daarbij behorende toelichting.

Ten aanzien van den Raad van State, de Algemeene Rekenkamer en de procedure van Grondwetswijziging heeft de Commissie de resultaten van haar onderzoek als volgt samengevat:

De Raad van State. Overweging van de vraag, of wijziging behoort te worden gebracht in de taak van den Raad van State, in de Grondwet omlidnd, heeft de Commissie tot ontkennende beantwoording geleid.

De Staatscommissie, ingesteld bij Koninklijk besluit van 20 December 1918, n°. 78, heeft in overweging gegeven, uit artikel 75 de verplichting te laten vervallen van de Kroon, om over alle voorstellen van wet den Raad van State te hooren; deze verplichting zou dan alleen blijven bestaan ten aanzien van algemeene maatregelen van bestuur, terwijl het eerste lid zou worden aangevuld met de verplichting tot het hooren van den Raad van State in de gevallen, waarin de wet het voorschrijft. Naar het oordeel van de Staatscommissie van 1918 konden het aanzien van het hooge college en de aan zijn adviezen te hechten waarde slechts worden vergroot, indien alleen dan, als inderdaad op het hooren van den Raad van State prijs gesteld wordt, ook zijn oordeel werd ingewonnen. Aangezien bij algemeene maatregelen van bestuur geen openbare voorbereiding en behandeling plaats vinden, oordeelde de Staatscommissie ten aanzien van deze behoud van de verplichting om den Raad van State te hooren noodzakelijk.

De Regeering achtte deze gronden tot afschaffing van de verplichting der Kroon, den Raad van State over voorstellen van wet te hooren, niet klemmend; zij nam het voorstel niet

over en verklaarde in haar Memorie van Toelichting bij de voorstellen tot herziening van de Grondwet, dat zij op de adviezen van den Raad van State prijs stelde.

Ook de Commissie zou niet gaarne in overweging geven, den Raad van State uit te schakelen in de wetgevings-procedure. Zij acht het wenschelijk, dat een college, met zooveel deskundig gezag bekleed als de Raad van State, een waakzaam oog laat gaan over de voorstellen van wet, voordat deze aan de Staten-Generaal worden aangeboden.

De Commissie heeft in haar overweging ook de vraag betrokken, of het wenschelijk zou zijn de verplichting tot het hooren van den Raad van State af te schaffen ten aanzien van bepaalde voorstellen van wet, waarbij dan in het bijzonder ware te denken aan wetsontwerpen, die naar hun inhoud feitelijk het karakter van administratieve maatregelen dragen. De Commissie meent, ook te dezen afwijzend te moeten adviseeren. Ook ten aanzien van deze ontwerpen van wet kan het hooren van den Raad van State van belang zijn. Bovendien is het uitermate moeilijk een zoodanig criterium te vinden, dat een bevredigende scheiding zou kunnen worden gemaakt tusschen wetsontwerpen, waarover wel en die, waarover niet het advies van den Raad van State zou behooren te worden gevraagd.

De Commissie is te gereeder tot bovenstaande conclusie gekomen, daar het vaak gehoorde bezwaar, dat met het hooren van den Raad van State geruime tijd gemoeid zou zijn, niet juist is, indien men het beschouwt in verhouding tot den geheelen duur van het wetgevingsproces.

De Algemeene Rekenkamer. Tot de onderwerpen, welke de Commissie krachtens haar opdracht in haar overwegingen heeft betrokken, behoort de Algemeene Rekenkamer.

Zij heeft zich de vraag gesteld, of het staatsbestuur schade zou lijden, indien de Algemeene Rekenkamer werd afgeschaft en de contrôle over de Rijksinkomsten en -uitgaven in het departement van Financiën werd geconcentreerd. Zij meent deze vraag bevestigend te moeten beantwoorden. Het ten onzent bestaande stelsel van comptabiliteit biedt het voordeel van contrôle door een orgaan, dat van de Regeering volkomen onafhankelijk is en de behoefte aan een zoodanige onafhankelijke contrôle is nog te grooter naar mate de overheidstaak zich uitbreidt. De Commissie acht dit een zoo kostbaar goed, dat het niet mag worden prijs gegeven voor een luttel bezuiniging, die van de afschaffing van het hooge College misschien het gevolg zou zijn.

Evenmin meent de Commissie in overweging te mogen geven, in de Grondwet de mogelijkheid te openen, dat de Algemeene Rekenkamer zal bestaan uit één lid. Zij heeft aan de collegiale samenstelling, omdat de Rekenkamer daardoor een krachtiger weerstand zal kunnen bieden aan wenschen van de Regeering, op wier financieele gestie zij toezicht moet uitoefenen. Bovendien zou een eenhoofdige leiding meer behoefte hebben aan voorlichting, waardoor de gedachte bezuiniging weer ten deele ongedaan zou worden gemaakt.

De procedure van Grondwetwijziging. De Commissie heeft met betrekking tot dit onderwerp zich op het standpunt gesteld, dat in verband met het partiële karakter der ondernomen herziening het aangewezen was, geen fundamentele wijzigingen in dit hoofdstuk in overweging te nemen. Met betrekking tot het elfde hoofdstuk bepalen de voorgestelde wijzigingen zich derhalve tot de verplaatsing van artikelen uit de Additioneele Artikelen naar dit hoofdstuk.

De Regeering heeft het standpunt van de Staatscommissie aanvaard en gemeend, geen voorstellen tot wijziging met betrekking tot deze onderwerpen te moeten doen.

Terwijl bij vroegere herzieningen der Grondwet de desbetreffende voorstellen in ontwerpen van wet waren vervat, verband houdende met de hoofdstukken van de Grondwet, is thans ter bevordering van een grootere overzichtelijkheid het systeem

gevolgd, dat de onderscheidene onderwerpen van de herzieningen in aparte ontwerpen van wet zijn geregeld. Enkele wijzigingen van meer ondergeschikt belang zijn in een verzamelontwerp ondergebracht.

§ 1. Tot de troonsbeklimming van Koning Willem III was in de Grondwet het bedrag van het jaarlijksche inkomen van den Koning ten laste van 's Rijks kas vastgelegd. Bij de Grondwetsherziening van 1922 keerde men tot dit stelsel terug. In de Grondwet zelve werd dit deel van het inkomen op een bepaald bedrag gesteld, met dien verstande, dat binnen twee jaar na een troonsbestijging het grondwettelijk bedrag bij de wet voor den duur van de regeering van den nieuwen vorst zou kunnen worden gewijzigd.

Na deze twee jaar moet mitsdien, indien wijziging van het grondwettelijk bedrag wenschelijk is, het geheele streefapparaat van een Grondwetsherziening worden in werking gesteld. Hierin ligt een bezwaar, dat gevoeld wordt bij sterke stijging of daling van de koopkracht van het geld. Het nominale inkomen uit 's Lands kas — en hetzelfde geldt voor de andere bedragen, in de Grondwet vastgesteld voor het inkomen der Kroon —, moet gemakkelijker gewijzigd kunnen worden dan door toepassing van de procedure van Grondwetsherziening.

Voorgesteld wordt, dat de bedoelde bedragen gewijzigd zullen kunnen worden bij eene wet, waarvan het ontwerp in elke der Kamers met een gequalificeerde meerderheid van twee derden van het aantal leden der Kamer wordt aangenomen.

Het inkomen van de Kroon bestaat volgens de Grondwet ten deele uit de opbrengsten van het Kroondomein, ten deele uit een bedrag uit 's Lands kas. Ten gevolge van de tijdsomstandigheden zijn de inkomsten uit onroerende goederen algemeen sterk gedaald. Zoo ook het inkomen uit het Kroondomein.

In verband met de stijging van de koopkracht van het geld is het niettemin wenschelijk, ook het bedrag van het jaarlijksche inkomen uit 's Rijks kas zoowel van den Koning als van de Koningin-Weduwe te verlagen. Een zoodanige verlaging behoort niet te worden toegepast op het jaarlijksche inkomen van den Prins van Oranje en de sinds 1922 met dezen gelijk gestelde dochter des Konings, die de vermoedelijke erfgename is van de Kroon.

Bij deze gelegenheid ware te voorzien in de leemte, dat in de Grondwet geen jaarlijksch inkomen wordt verzekerd aan den gemaal van een regeerende Koningin, alsmede aan den gemaal eener Prinses, vermoedelijke troonopvolgster.

In verband met het voorgestelde jaarlijksche inkomen van haar gemaal, behoort de bepaling uit de bestaande Grondwet te vervallen, dat het inkomen der Prinses, vermoedelijke troonopvolgster, bij huwelijk, waartoe bij de wet toestemming is verleend, verdubbeld wordt.

§ 2 (artikel 22). Het vervallen van het tweede lid van artikel 22 houdt verband met het nieuw voorgestelde artikel 28b, volgens hetwelk het grondwettelijk bedrag kan worden gewijzigd bij een wet, in de beide Kamers der Staten-Generaal met gequalificeerde meerderheid aangenomen.

§ 3 (artikel 24). De in artikel 24 ontworpen wijzigingen vloeien voort uit het voorstel om een inkomen toe te kennen ook aan den gemaal eener regeerende Koningin en aan den gemaal eener Prinses, vermoedelijke troonopvolgster.

§ 4 (artikel 26). Verwezen zij te dezen naar hetgeen is opgemerkt in de toelichting betreffende § 1.

De regeling van het inkomen van den Prins-gemaal, weduwnaar geworden, is, behoudens de vermindering van het bedrag, gelijk aan dat in de bestaande Grondwet (artikel 26) toegekend aan de Koningin-Weduwe.

Het eerste lid wijkt in zoover af van het voorstel van de Staatscommissie, dat de Prins-gemaal, weduwnaar geworden, het hem toegedacht inkomen slechts zal behouden zolang de band, die hem verbindt met het land, niet geheel verbroken wordt.

In overweging nemen van voorstellen tot verandering in de Grondwet.

§ 5 (artikel 28). Sedert 1922 was het inkomen van den Prins van Oranje en van de dochter des Konings, vermoedelijke erfgename van de Kroon, in één artikel geregeld. Nu mede een inkomen is toegekend aan den gemaal eener Prinses, vermoedelijke troonopvolgster, schijnt het om redenen van overzichtelijkheid beter de materie in twee artikelen te regelen.

§ 6 (artikel 28a). Lid 3. Het huwelijk van een Prinses, vermoedelijke troonopvolgster, leidt tot verhoogde uitgaven voor het ophouden van den vorstelijken staat. Met deze verhoogde uitgaven behoort ook na het overlijden van den gemaal der Prinses te worden rekening gehouden.

(Artikel 28b.) Opdat de gequalificeerde meerderheid van twee derden volledig tot haar recht kome, is, anders dan in artikel 198, bepaald, dat de hier bedoelde wet in elke der Kamers slechts kan worden aangenomen met een meerderheid van twee derden van het aantal leden, waaruit de Kamer bestaat, namelijk respectievelijk honderd en vijftig leden. In afwijking van de redactie der Staatscommissie, welke als een imperatief zou kunnen worden opgevat, is meer aansluiting gezocht bij de terminologie van artikel 198.

De Regeering acht het niet noodig, dat in de Grondwet bepalingen worden opgenomen met betrekking tot de wijze, waarop een met gequalificeerde meerderheid tot stand gekomen wet kan worden gewijzigd, ingetrokken of geamendeerd. Zij acht het in overeenstemming met de algemeene staatsrechtelijke beginselen, dat een met gequalificeerde meerderheid tot stand gekomen wet ook met gequalificeerde meerderheid wordt gewijzigd en ingetrokken, doch dat voor amendeering van een voorstel van wet van deze strekking de gewone stemmen-meerderheid voldoende is.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

J. A. DE WILDE.

477. 4.

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, salut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat de noodzakelijkheid gebleken is om in de Grondwet verandering te brengen;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

§ 1. Er bestaat grond om in overweging te nemen het volgende voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging en aanvulling van de bepalingen betreffende de schadeloosstelling en het pensioen van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

§ 2. In artikel 90 worden de volgende wijzigingen gebracht.

In het eerste lid wordt, in plaats van „f 5000”, tweemaal gelezen:

f 4000.

Het tweede lid wordt gelezen:

De in het vorige lid bedoelde schadeloosstelling wordt niet genoten door de leden, die het ambt van Minister bekleeden,

noch door hen, die gedurende eene geheele zitting afwezig bleven, noch ook door hen, die ingevolge het reglement van orde der Kamer zijn uitgesloten van het bijwonen harer vergaderingen.

Het derde lid wordt gelezen:

Aftredende leden ontvangen een pensioen van f 120 's jaars voor elk jaar, gedurende hetwelk zij lid der Kamer waren, tot een maximum van f 2800. Het pensioen wordt niet genoten, zolang een afgetreden lid, na herkiezing, de in het eerste lid bedoelde schadeloosstelling ontvangt.

Aan het artikel worden twee leden toegevoegd, luidende:

De bedragen, vastgesteld in dit artikel, kunnen worden gewijzigd bij eene wet.

Het ontwerp dier wet moet zoowel door de Tweede als door de Eerste Kamer der Staten-Generaal worden aangenomen met de stemmen van twee derden van het aantal leden, waaruit de Kamer bestaat.

§ 3. Na Additioneel Artikel XII wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Additioneel Artikel XII A.

Het derde lid van artikel 90 laat de pensioenen van reeds afgetreden leden onverkort.

Aftredende leden ontvangen een pensioen van f 150 's jaars voor elk jaar, gedurende hetwelk zij vóór de afkondiging van de bepaling lid der Kamer waren, tot een maximum van f 3000. Is het aldus verkregen bedrag lager dan f 2800, zoo wordt voor elk volgend jaar f 120 toegevoegd, totdat f 2800 is bereikt.

De pensioenen, bedoeld in dit artikel, kunnen worden gewijzigd bij eene wet.

Het ontwerp dier wet kan door de Kamers der Staten-Generaal niet worden aangenomen dan met de stemmen van twee derden van het aantal leden, waaruit elk der Kamers bestaat.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

477. 5.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

§ 1. De schadeloosstelling, in artikel 90 vastgesteld voor de leden van de Tweede Kamer, is — de aanduiding wijst reeds in die richting — niet te beschouwen als een belooning voor verrichtende arbeid, doch slechts als een middel om personen uit verschillende kringen in staat te stellen, lid van de Kamer te zijn. Zoo opgevat, behoort het bedrag te worden verlaagd in verband met de stijging van de koopkracht van het geld; werd deze verlaging niet toegepast, dan zou de handhaving van het bedrag in verband met de verlaging van de kosten van levensonderhoud indirect een verhooging zijn. De verlaging ware te stellen op f 1000.

De Regeering heeft zich ten aanzien van dit bedrag aangesloten bij het advies van de Staatscommissie, hoewel zij gewicht niet kan ontzeggen aan de argumenten, door de leden van den